Emro Science and Education
Open-access scientific journal
Journal homepage: https://journal.emro.uz
OPEN ACCESS

CONFERENCE PAPER OPEN ACCESS

Vol. 1 No. 4 (2024) · “Milliy iqtisodiyotni barqaror rivojlantirish va yuqori iqtisodiy o‘sish sur’atlarini ta’minlashning ustuvor yo‘nalishla...

ta’minlashning ustuvor yo‘nalishlari” mavzusidagi xalqaro ilmiy-amaliy anjuman

2. Jumayev, S. (2021). “Barqaror iqtisodiyot va innovatsiyalar: O‘zbekiston misolida”. Toshkent: “Yangi avlod” nashriyoti.
3. Smith, A. (2020). Sustainable Development and Innovation Strategies. Journal of Global Sustainability, 25(3), 101-113.
4. Jones, L., & Harris, M. (2021). Innovation for Sustainable Development: Challenges and Opportunities. International Journal of Environmental Economics, 13(4), 156-169.
5. United Nations. (2020). The Role of Innovation in Achieving the SDGs. UN Department of Economic and Social Affairs.
6. Brown, K., & Williams, J. (2022). Green Technologies and Sustainable Development. Environmental Innovation Journal, 18(5), 200-215.
7. World Economic Forum. (2023). Digital Transformation and Sustainable Development: Global Trends and Insights. WEF Publications.

TURISTIK MARSHRUTLARNI DIVERSIFIKATSIYA QILISH ORQALI MAHALLIY IQTISODIYOTNI RAG‘BATLANTIRISH IMKONIYATLARI

Salimova Sarvinoz Fazliddin qizi
Buxoro davlat universiteti, tayanch doktoranti
sara.salimova.92@gmail.com

Annotatsiya:
Ushbu maqolada turistik marshrutlarni diversifikatsiya qilish orqali mahalliy iqtisodiyotni rivojlantirish imkoniyatlari tahlil qilingan. Turizmning barqaror rivojlanishi va yangi marshrutlarni yaratish iqtisodiy faollikni oshirish hamda mahalliy aholining turmush darajasini yaxshilashga yordam beradi. O‘zbekiston sharoitida turistik marshrutlarni kengaytirish bo‘yicha innovatsion yondashuvlar ko‘rib chiqilgan. Maqola oxirida mahalliy iqtisodiyotni rag‘batlantirish uchun amaliy tavsiyalar berilgan.

Kalit so‘zlar: turistik marshrutlar, diversifikatsiya, mahalliy iqtisodiyot, barqaror turizm, innovatsiyalar, iqtisodiy rivojlanish.

Kirish

Turizm jahon iqtisodiyotining eng muhim tarmoqlaridan biri bo‘lib, uning iqtisodiy va ijtimoiy jihatlari ko‘plab davlatlar uchun strategik ahamiyatga ega. O‘zbekistonda turizm sohasi iqtisodiyotni diversifikatsiya qilish va mahalliy daromadlarni oshirishda muhim rol o‘ynaydi. Ammo mavjud marshrutlarning asosan an’anaviy marshrutlarga qaratilgani turizm imkoniyatlaridan to‘liq foydalanishga to‘sqinlik qilmoqda. Shu sababli turistik marshrutlarni diversifikatsiya qilish, ya’ni yangi marshrutlar yaratish va turizmning turli ko‘rinishlarini rivojlantirish orqali mahalliy iqtisodiyotni rag‘batlantirish zarur bo‘lib qolmoqda.

Maqolada turistik marshrutlarni diversifikatsiya qilishning mahalliy iqtisodiyotni rivojlantirishdagi roli, bu jarayonda innovatsiyalarning ahamiyati va ushbu yondashuvning ijobiy natijalari tahlil qilinadi.

Natijalar

Turistik marshrutlarni diversifikatsiya qilish orqali mahalliy iqtisodiyotni rag‘batlantirish imkoniyatlarini o‘rganish natijasida quyidagi muhim jihatlar aniqlandi:

- Mahalliy iqtisodiyotga ijobiy ta’sir: Turistik marshrutlarni kengaytirish orqali mahalliy iqtisodiyotda barqaror o‘sishni ta’minlash mumkin. Diversifikatsiya yangi

Published: 23.12.2024
Cite this article: Salimova Sarvinoz Fazliddin qizi (2024). Turistik marshrutlarni diversifikatsiya qilish orqali mahalliy iqtisodiyotni rag‘batlantirish imkoniyatlari. Emro Science and Education, 1(4). https://journal.emro.uz/public/maqola/1144
© 2024 The Author(s). Published by Emro Science and Education. This is an open access article.

ish o‘rinlari yaratish, tadbirkorlikni qo‘llab-quvvatlash va turizm infratuzilmasini rivojlantirishni rag‘batlantiradi. Masalan, agroturizm rivojlanishi natijasida qishloq xo‘jaligi mahsulotlariga talab oshadi, bu esa qishloq joylarida iqtisodiy faollikni kuchaytiradi. Mahalliy hunarmandlar va xizmat ko‘rsatish sohalari vakillari uchun yangi bozorlar paydo bo‘ladi. Bundan tashqari, mahalliy mahsulotlarni sayyohlarga taklif qilish orqali mahalliy aholining daromadlari oshadi.

- Hududlarning turizm salohiyatidan to‘liq foydalanish: O‘zbekistonning barcha hududlari turizmda teng ravishda rivojlanmagan. Diversifikatsiya jarayoni turistik marshrutlarni markazlashuvdan chiqarib, kam rivojlangan yoki e’tibordan chetda qolgan hududlarga e’tibor qaratadi. Bu hududlarda infratuzilma rivojlanib, yangi turistik maskanlar va xizmatlar tashkil qilinadi. Masalan, tog‘li hududlarda qishki sport turlarini rivojlantirish, cho‘l hududlarida eko-turizmni targ‘ib qilish yoki qishloq hududlarida agro-turizmni kengaytirish imkoniyatlari mavjud. Bu nafaqat mahalliy iqtisodiyotni faollashtiradi, balki sayyohlar uchun yangi va qiziqarli tajribalar yaratadi.
- Barqaror rivojlanish tamoyillarini tatbiq etish: Turistik marshrutlarni diversifikatsiya qilish barqaror rivojlanish maqsadlariga xizmat qilishi mumkin. Innovatsion texnologiyalar va yashil iqtisodiyot tamoyillaridan foydalanish orqali ekologik zararlarni kamaytirish va turizmning ijtimoiy manfaatdorligini oshirish mumkin. Masalan, ekologik turizm doirasida tabiiy resurslardan oqilona foydalanish va chiqindilarni boshqarish bo‘yicha amaliyotlar tatbiq etiladi. Shu bilan birga, mahalliy aholining turizmga jalb qilinishi iqtisodiy va ijtimoiy barqarorlikni ta’minlaydi.
- Madaniy va tarixiy merosning ommalashuvi: Diversifikatsiya kamroq e’tiborga ega bo‘lgan madaniy va tarixiy yodgorliklarni sayyohlar uchun jozibador qiladi. Bu esa ushbu obidalarni saqlash va ularga bo‘lgan e’tiborni oshirish imkonini beradi. Masalan, qishloq hududlaridagi tarixiy obidalar, an’anaviy turmush tarzi va xalq amaliy san’atini targ‘ib qilish orqali turistik mahsulotlarni boyitish mumkin. Bu nafaqat mahalliy iqtisodiyotga, balki milliy madaniyatning xalqaro miqyosda tanilishiga ham hissa qo‘shadi.
- Innovatsiyalarning roli va raqamlashtirish: Innovatsion texnologiyalar turizm sohasida samaradorlikni oshiradi. Sayyohlik marshrutlarining raqamli xaritalari, mobil ilovalar orqali xizmatlarga kirish imkoniyatlari va onlayn bronlash tizimlari turistik xizmatlarning sifati va qulayligini oshiradi. Shuningdek, zamonaviy texnologiyalar yordamida sayyohlar uchun individual marshrutlar yaratish imkoniyati ham yuzaga keladi. Bu esa mahalliy tadbirkorlar va startap loyihalar uchun yangi imkoniyatlarni ochadi.
- Kambag‘allikni qisqartirish va bandlikni oshirish: Diversifikatsiya natijasida mahalliy aholi uchun yangi ish o‘rinlari yaratiladi. Qishloq joylarida agroturizm va an’anaviy hunarmandchilikni rivojlantirish orqali daromad manbalarini ko‘paytirish mumkin. Misol uchun, mahalliy dehqonlar va fermerlar o‘z mahsulotlarini sayyohlarga sotish orqali qo‘shimcha daromad topadi. Shu bilan birga, mahalliy gidlar, qo‘llanma xizmatlari va mehmonxonalar faoliyati ham rivojlanadi.

Ushbu natijalar turistik marshrutlarni diversifikatsiya qilishning mahalliy iqtisodiyot rivojlanishiga ko‘rsatadigan ijobiy ta’sirini ochib beradi. Diversifikatsiya nafaqat iqtisodiy barqarorlikni ta’minlaydi, balki mahalliy madaniyatni saqlash, ekologik mas’uliyatni oshirish va ijtimoiy farovonlikni yaxshilashga ham xizmat qiladi.

Quyidagi 1-jadvalda turistik marshrutlarni diversifikatsiya qilish orqali mahalliy iqtisodiyotni rag‘batlantirish bo‘yicha 10 ta davlatning tajribasi jadval shaklida keltirilgan:

1-jadval

Turistik marshrutlarni diversifikatsiya qilish orqali mahalliy iqtisodiyotni rag‘batlantirishdagi xorijiy tajriba

	Davlat	Diversifikatsiya choralari	Mahalliy iqtisodiyotga ta’siri
	Turkiya	Plyaj turizmiga qo‘shimcha ravishda madaniy, tarixiy va gastronomik marshrutlarni rivojlantirdi.	Mahalliy qishloq xo‘jaligi va hunarmandchilik mahsulotlariga talab oshdi.
	Gruziya	Tog‘ turizmi va vino turizmini rivojlantirish uchun yangi marshrutlar ochildi.	Qishloq joylarda yangi ish o‘rinlari yaratildi va mahalliy daromad oshdi.
	Italiya	Shaharlararo turizmni targ‘ib qilish bilan birga qishloq turizmini (agroturizm) rivojlantirdi.	Qishloq xo‘jaligi mahsulotlariga talab oshib, mahalliy fermerlar daromadlari ko‘paydi.
	Indoneziya	Bali orolidan tashqari, Java va Sumatra kabi hududlardagi tabiiy landshaftlar va eko-turizm imkoniyatlarini oshirdi.	Kambag‘allik darajasi pasayib, qishloq joylarda xizmat ko‘rsatish sohasi rivojlandi.
	Ispaniya	An’anaviy plyaj turizmi bilan birga qishki sport turlarini rivojlantirdi.	Turistik mavsum davomiyligi oshib, yil davomida daromadlar ta’minlandi.
	Yaponiya	Texnologik turizm, an’anaviy madaniyat va qishloq turizmini birlashtirgan marshrutlar yaratildi.	Raqamlashtirish orqali mahalliy xizmatlarni eksport qilish imkoniyati kengaydi.
	Fransiya	Gastronomik, vino turizmi va mintaqaviy festivallar orqali ichki turizmni targ‘ib etdi.	Mahalliy ishlab chiqaruvchilar va tadbirkorlar uchun yangi bozorlar ochildi.
	Meksika	Plyaj kurortlari bilan birga mayya madaniyatiga oid tarixiy yodgorliklarni targ‘ib qildi.	Turizmni diversifikatsiya qilish orqali mahalliy xizmat ko‘rsatish sektorining o‘sishi ta’minlandi.
	Qozog‘iston	Tog‘ turizmi, cho‘l safari va madaniy turizmni rivojlantirdi.	Kam rivojlangan hududlarda iqtisodiy faollik oshdi, yangi biznes imkoniyatlari paydo bo‘ldi.
0	Janubiy Koreya	Shahar turizmi bilan birga qishloq joylarda koreys madaniyatiga oid turistik marshrutlarni kengaytirdi.	Mahalliy qishloq xo‘jaligi va xizmat ko‘rsatish sohasida yangi ish o‘rinlari yaratildi.

Jadvalda keltirilgan misollar turizmni diversifikatsiya qilishning mahalliy iqtisodiyotga ta’sirini ochib beradi. Har bir davlat o‘ziga xos turistik salohiyatdan foydalanib, iqtisodiy rivojlanishni qo‘llab-quvvatlashga qaratilgan strategiyalarni amalga oshirgan. Xususan:

- Turizmning tarmoqlararo ta’siri: Diversifikatsiya qilish orqali mahalliy ishlab chiqaruvchilar, xizmat ko‘rsatish sohasi va qishloq xo‘jaligi sektorida faollik oshadi.

• Hududlarning iqtisodiy imkoniyatlarini ochib berish: Kam rivojlangan hududlarda yangi marshrutlarni ochish mahalliy daromadlarni oshiradi va infratuzilmani rivojlantiradi.

• Uzluksiz turizm mavsumi: Plyaj turizmi yoki bir mavsumga qaratilgan marshrutlardan farqli o‘laroq, turistik marshrutlarni diversifikatsiya qilish yil davomida daromadlarni ta’minlashga xizmat qiladi.

Bu tajribalar turizmni diversifikatsiya qilish orqali turizmning nafaqat iqtisodiy, balki ijtimoiy va madaniy jihatdan ham rivojlanishini ko‘rsatadi. Ushbu yondashuv O‘zbekiston uchun ham qishloq joylarda iqtisodiy o‘sishni ta’minlashda ilhom manbai bo‘lib xizmat qilishi mumkin.

Xulosa

Turistik marshrutlarni diversifikatsiya qilish mahalliy iqtisodiyotni rivojlantirishning samarali vositasi bo‘lib, bu jarayon nafaqat iqtisodiy, balki ijtimoiy va ekologik jihatdan ham katta ahamiyatga ega. Diversifikatsiya yangi marshrutlarni yaratish, yashil va barqaror turizm tamoyillarini joriy etish orqali mahalliy daromadlarni oshiradi, yangi ish o‘rinlari yaratadi va madaniy merosni saqlashga xizmat qiladi. O‘zbekiston sharoitida turizmni diversifikatsiya qilish uchun quyidagi marshrutlarni rivojlantirish maqsadga muvofiqdir:

1. Qishloq xo‘jaligi mahsulotlariga asoslangan agroturizmni rivojlantirish.
2. Tog‘-ekoturizm va cho‘l safarilarini kengaytirish.
3. Innovatsion texnologiyalar va raqamlashtirish orqali turistik xizmatlarning sifatini oshirish.
4. Kam rivojlangan hududlarda turistik infratuzilmani rivojlantirish.

Yuqoridagi strategiyalar mahalliy iqtisodiyotning barqaror rivojlanishiga hissa qo‘shadi. Diversifikatsiya qilish orqali O‘zbekiston xalqaro sayyohlik bozorida o‘z o‘rnini mustahkamlaydi va ichki turizmning ham rivojlanishini ta’minlaydi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. World Tourism Organization (UNWTO), "Tourism and Local Economic Development," 2022.
2. Sarvinoz, S. (2024). ВОЗМОЖНОСТИ УСТОЙЧИВОГО РАЗВИТИЯ ТУРИЗМА ЗА СЧЕТ ДИВЕРСИФИКАЦИИ ТУРИСТСКИХ МАРШРУТОВ .
3. Salimova S.F. Turizm Sohasida Diversifikatsiyaning Ilmiy-Uslubiy Asoslari // IQTISODIYOT VA TURIZM xalqaro ilmiy va innovatsion jurnali. – 2024. – №3. – C.64-71.
4. Fazliddinovna S. S. TURISTIK MAHSULOT VA TUR MARSHRUT TUSHUNCHALARINING QIYOSIY TAHLILI //Raqamli iqtisodiyot (Цифровая экономика). – 2024. – №. 8. – C. 561-575.
5. Gruziya Milliy Turizm Administratsiyasi (GNTA), "Sustainable Tourism Strategies," 2021.
6. Turkiya Madaniyat va Turizm Vazirligi, "Diversification of Tourism Destinations in Turkey," 2020.
7. Indoneziya Turizm Kengashi, "Eco-Tourism Development in Java and Sumatra," 2021.
8. Fransiya Turizm Agentligi, "Promoting Regional Festivals and Wine Tourism," 2020.
9. Ispaniya Turizm Tadqiqotlari Instituti, "Expanding Winter Sports Tourism Opportunities," 2019.
10. Yaponiya Turizm Agentligi, "Integration of Cultural and Technological Tourism," 2021.

11. Qozog‘iston Turizmni Rivojlantirish Dasturi, "Boosting Desert Safari and Mountain Tourism," 2020.
12. Meksika Turizm Kengashi, "Cultural and Historical Site Preservation through Tourism," 2022.
13. O‘zbekiston Respublikasi Turizmni rivojlantirish davlat qo‘mitasi, "Regional Tourism Development Strategy," 2023.

O‘ZBEKISTON IQTISODIYOTINI MODERNIZATSIYA VA RIVOJLANTIRISH SHAROITIDA TEXNIKA FANLARINI O‘QITISHNI O‘RNI VA ROLI

Xaqiqov Anvarjon Umidon o‘g‘li
Farg‘ona politexnika instituti
haqiqovanvarjon@gmail.com.

Anotatsiya: Ushbu maqolada O‘zbekiston iqtisodiyotini modernizatsiya qilish va barqaror rivojlantirish jarayonida texnika fanlarini o‘qitishning ahamiyati tahlil qilinadi. Texnika fanlarini rivojlantirish va ulardan foydalanish orqali muhandislik va texnologik kadrlarni tayyorlashda duch kelinayotgan muammolar o‘rganilib, ilmiy asoslangan yechimlar taklif etiladi. Maqolada zamonaviy texnologiyalarni qo‘llashning iqtisodiyotga ta'siri va ta'lim tizimiga integratsiyasi haqidagi amaliy va nazariy faktlar keltirilgan.

Kalit so‘zlar: iqtisodiy modernizatsiya, texnika fanlari, innovatsion ta’lim, kadrlar tayyorlash, texnologik rivojlanish.

O‘zbekiston Respublikasi iqtisodiyotni modernizatsiya qilish va uni zamonaviy talablarga mos ravishda rivojlantirishni strategik maqsad sifatida belgilagan. Ushbu jarayonda texnika fanlari va texnologiyalar muhim o‘rin tutadi. Texnika fanlarini rivojlantirish va ta’lim tizimida ilg‘or texnologiyalarni joriy qilish orqali iqtisodiy jarayonlarni samarali boshqarish, ishlab chiqarishni avtomatlashtirish va yuqori texnologiyali mahsulotlarni yaratish imkoniyatlari kengayadi. Yangi texnologiyalarni ishlab chiqarishga integratsiya qilish natijasida raqobatbardoshlik oshadi va barqaror iqtisodiy o‘sish ta’minlanadi. Shu bilan birga, texnika fanlarining rivoji innovatsion g‘oyalarni ishlab chiqish va joriy etishda muhim rol o‘ynab, kadrlar malakasini oshirishga yordam beradi. Natijada, ishlab chiqarish samaradorligi ortib, iqtisodiyotni barqaror rivojlantirish uchun zarur bo‘lgan mustahkam poydevor yaratiladi. Texnika fanlarining ta’lim va ishlab chiqarishdagi integratsiyasi strategik maqsadlarni amalga oshirishda hal qiluvchi omildir.

Texnika yo‘nalishida malakali mutaxassislar yetarli darajada tayyorlanmayapti. Ta’lim dasturlari zamonaviy ishlab chiqarish jarayonlarining ehtiyojlariga mos emas. Bu nafaqat mehnat bozorida yuqori malakali kadrlarning yetishmovchiligiga, balki texnologik rivojlanish sur’atlarining pasayishiga olib keladi.

2023-yilda O‘zbekistonda texnika yo‘nalishida o‘qigan talabalar umumiy talabalar sonining faqat 23 foizini tashkil etgan. Bu ko‘rsatkich xalqaro standartlardan ancha past, chunki rivojlangan mamlakatlarda ushbu ulush 40-50 foizdan oshadi.

Texnika yo‘nalishlarida o‘qitishni targ‘ib qilish va ijtimoiy rag‘batlantirish.

Innovatsion ta’lim dasturlari ishlab chiqish va ularni ishlab chiqarish ehtiyojlariga moslashtirish. Ko‘plab oliy ta’lim muassasalari va kasb-hunar markazlaridagi laboratoriyalar hamda texnika vositalari zamonaviy standartlarga javob bermaydi. Bu talabalar va o‘qituvchilarning amaliy mashg‘ulotlar uchun zamonaviy texnologiyalarni o‘rganish imkoniyatlarini cheklaydi[1].